

РОЛЬ ПРОПАГАНДИ У ФАШИСТСЬКОМУ РУСІ: МАНІПУЛЯЦІЯ МАСАМИ ТА ФОРМУВАННЯ СТЕРЕОТИПІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі висвітлено роль пропаганди у фашистському русі, яким чином лідери думок впливали на свій народ. Показано роль стереотипів у житті громадян, які засоби масової інформації використовували політики аби маніпулювати думками громадян.

Ключові слова: фашизм, пропаганда, лідери, засоби масової інформації, політика, населення, ідеологія.

Abstract

The work highlights the role of propaganda in the fascist movement, how opinion leaders influenced their people, is highlighted. The role of stereotypes in the lives of citizens is shown, which media were used by politicians to manipulate citizens' opinions.

Key words: fascism, propaganda, leaders, mass media, politics, people, ideology.

Вступ

Роль пропаганди була і залишається надзвичайно актуальною через зростання впливу медіа та інших комунікаційних каналів. Розуміння того, як пропаганда могла використовуватися для маніпулювання масами та формування стереотипів є критично важливим для визначення та протидії спробам впливу на громадську думку і поведінку. Вивчення цієї теми з прикладами фашистської ідеології в ХХ ст. допомагає сучасному суспільству бути критично налаштованим до інформації, яку воно споживає і підвищує обізнаність про загрози, пов'язані із масовою маніпуляцією та пропагандою.

Результати дослідження

Фашизм виник 1919 р. у формі соціально-політичного руху в Італії. У 1920-х рр. це поняття поширилося на націонал-соціалістичний рух у Німеччині [1].

Фашизм, як правило, визначається як політичний рух, який охоплює ультраправий націоналізм і силове придушення будь-якої опозиції під контролем авторитарного уряду. Фашисти рішуче виступають проти марксизму, лібералізму та демократії та вважають, що держава має пріоритет над особистими інтересами. Вони віддають перевагу централізованому правлінню, часто одній партії чи лідеру, і приймають ідею національного відродження, нової величі своєї країни. Економічне самозабезпечення цінується, часто через державні компанії. Молодість, мужність і сила вкрай фетишизовані [2].

Одним із найбільш вдалих прикладів постаті лідера, який був схильний до фашистської диктатури є Беніто Амількаре Андреа Муссоліні - диктатор фашистської Італії у період з 1922 по 1943 рр. Це один із найвпливовіших політиків ХХ ст., засновник італійського фашизму та лідер Національної фашистської партії Італії [2].

Італія на початку ХХ ст. була країною, яка зіткнулася з політичною нестабільністю, економічними труднощами та сильним почуттям націоналізму. Фашистський політичний рух на чолі з Беніто Муссоліні був реакцією на погані умови та соціальні заворушення в Італії після Першої світової війни. Зазнавши великих втрат, нестабільного керівництва та економічної напруги через участь у війні, італійські громадяни сподівалися на сильне лідерство для встановлення національної єдності та

відновлення економічного процвітання нації. Завдяки своїй харизматичній особистості та сильному характеру Беніто Муссоліні пообіцяв відновити славу та єдність Італії, що зробило його популярним серед італійського народу [3].

Відомо, що його політична ідеологія є ультраправим рухом, який прямо виступав проти комунізму. Загалом для цього типу правління характерні демонізація внутрішніх ворогів, широка пропаганда, вплив на населення, презирство до демократичних інститутів. У конкретному випадку Італії на початку ХХ ст. фашизм був глибоко вкорінений в ультранаціоналізмі та мілітаризмі. Іншим важливим стовпом фашистської ідеології був обов'язок громадянина жертвувати собою і завжди ставити державу вище особистості. Від громадян очікувалося, що вони будуть лояльними до держави і прийматимуть рішення на благо нації [3].

Маніпуляція масами прогресувала. Було вигадано низку шляхів, завдяки яким можна було впливати на населення. Одним із основних засобів пропаганди фашистської Італії була газета «Il Popolo d'Italia» («Народ Італії»), яку Беніто Муссоліні заснував у 1914 р. Тут поширювалися ідеї фашизму та висвітлювалися досягнення лідера [4]. Газети по всій країні піддавалися жорсткій цензурі, весь контент перевірявся перед друком. Публікувалося лише те, що було потрібно владі.

Широко використовувалися маніфести та листівки, оскільки їх було легко створювати та розповсюджувати. Використовували карикатури із зображеннями «ворогів» Італії, стереотипами і пропагандою.

Також фашисти використовували радіо для поширення своєї пропаганди. Через доступність радіотехнологій розповсюдження фашистських ідей стало ще простішим та ефективнішим. Промови Беніто Муссоліні тепер можна було транслювати значно більшій аудиторії, а громадяни могли насолоджуватися ток-шоу, які тонко орієнтували їх на сприйняття фашистського меседжу. Окрім цього, режим створив радіостанції на кшталт «Радіо Рурале» та «Радіобалілла» з метою впливу на сільське та дитяче населення. Поширюючи нову пропаганду серед своїх громадян, фашистська партія також жорстко цензурувала інформацію, яка не збігалася з її поглядами.

Маніпулювати масами можна було, створивши кіностудії та інші установи культури. Наприклад, Беніто Муссоліні почав глибше занурюватися в італійське життя, створюючи такі інституції, як Міністерство популярної культури, щоб проникнути у сферу музики, театру, спорту, моди тощо. Міністерство наполягало на створенні патріотичних і націоналістичних матеріалів і навіть наказувало розробити і зробити популярним «фашистський» стиль моди. Було засновано кіностудію «Cinecittà», де вироблялися фільми, спрямовані на пропаганду фашистської ідеології та підтримку режиму. Фільми також використовувалися для показу народу, щоб посилити патріотичні почуття та національну гордість.

Однією із впливових маніпуляцій вважалися мітинги. Тогочасні лідери думок виступали з промовами, щоб підтримати ідеологію партії та показати свою силу і авторитет.

У всіх вище перелічених засобах маніпуляції народу був один підтекст - пропаганда стереотипів.

Один із найпоширеніших стереотипів, який використовували фашисти у суспільстві, був про «ворога». Беніто Муссоліні та його прихильники створювали образ ворога, яким часто слугували комуністи, євреї, інтелектуали та інші групи, які вони вважали загрозою для італійського народу. Цей стереотип допомагав їм об'єднати населення проти спільного ворога та підтримувати ідею фашистського режиму.

Також фашисти використовували стереотипи щодо ролі чоловіків та жінок у суспільстві. Вони пропагували ідею мужності, сили та воєнної служби для чоловіків, тоді як жінкам приписували роль матері та домогосподарки. Це сприяло утвердженню гендерних стереотипів та зміцненню патріархальних цінностей у суспільстві.

Крім того, фашисти використовували стереотипи націоналізму та расової переваги. Вони пропагували ідею італійської національної величі та переконували населення у перевагах «чистоти»

італійської раси. Це сприяло поширенню расистських стереотипів та дискримінації інших національностей і рас.

Загалом, стереотипи використовувалися фашистським режимом для маніпулювання настроями та переконаннями населення, зміцнення підтримки режиму та побудови єдиного національного ідеалу.

Висновки

У світлі вивчення ролі пропаганди у фашистському русі можна зробити кілька важливих висновків. По-перше, ця тема демонструє, як масова пропаганда може бути використана для маніпуляції суспільством та формування негативних стереотипів. По-друге, вона підкреслює небезпеку неконтрольованого поширення ідеологічних уявлень через засоби масової інформації, що може призвести до соціальних конфліктів та розпалювання ненависті. По-третє, вивчення цієї теми надає можливість розуміти, як важливо розвивати медіаграмотність серед громадян, щоб вони могли відрізнити об'єктивну інформацію від маніпулятивних спроб. По-четверте, вона показує, як важливо вивчати історію та аналізувати минулі події, щоб уникнути повторення схожих помилок у майбутньому. І, нарешті, ця тема надає можливість зрозуміти, що важливість об'єктивності та правдивості в інформаційному просторі є основою для збереження миру та гармонії в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Велика українська енциклопедія. Фашизм. URL: <http://surl.li/meanz>
2. Клеутін Р. С., Лисиця Л. Г. Злет і падіння Беніто Муссоліні–дуче Італії. Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених. Черкаси: «Родзинка 2023», 2023. С. 49-51.
3. Popolo d'Italia, II in Dizionario di Storia. Treccani, il portale del sapere. URL: [https://www.treccani.it/enciclopedia/il-popolo-d-italia_\(Dizionario-di-Storia\)/](https://www.treccani.it/enciclopedia/il-popolo-d-italia_(Dizionario-di-Storia)/)
4. Soucy R. Fascism. Definition, Meaning, Characteristics, Examples, & History. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/fascism>
5. Leslie Gornstein. What is fascism? And what does it mean in 2020 America? CBS News - Breaking news, 24/7 live streaming news & top stories. URL: <https://www.cbsnews.com/news/what-is-fascism/>

Коваль Діана Павлівна – студентка групи МР-216, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: dikoval.work@gmail.com

Науковий керівник - Сідлецька Тетяна Іванівна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: sidletska79@gmail.com

Koval Diana Pavlivna - student of group MR-21b, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: dikoval.work@gmail.com

Supervisor - Sidletska Tetiana I., Candidate of Art Criticism (Ph.D.), assistant professor of Social and Political Sciences Department Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: sidletska79@gmail.com